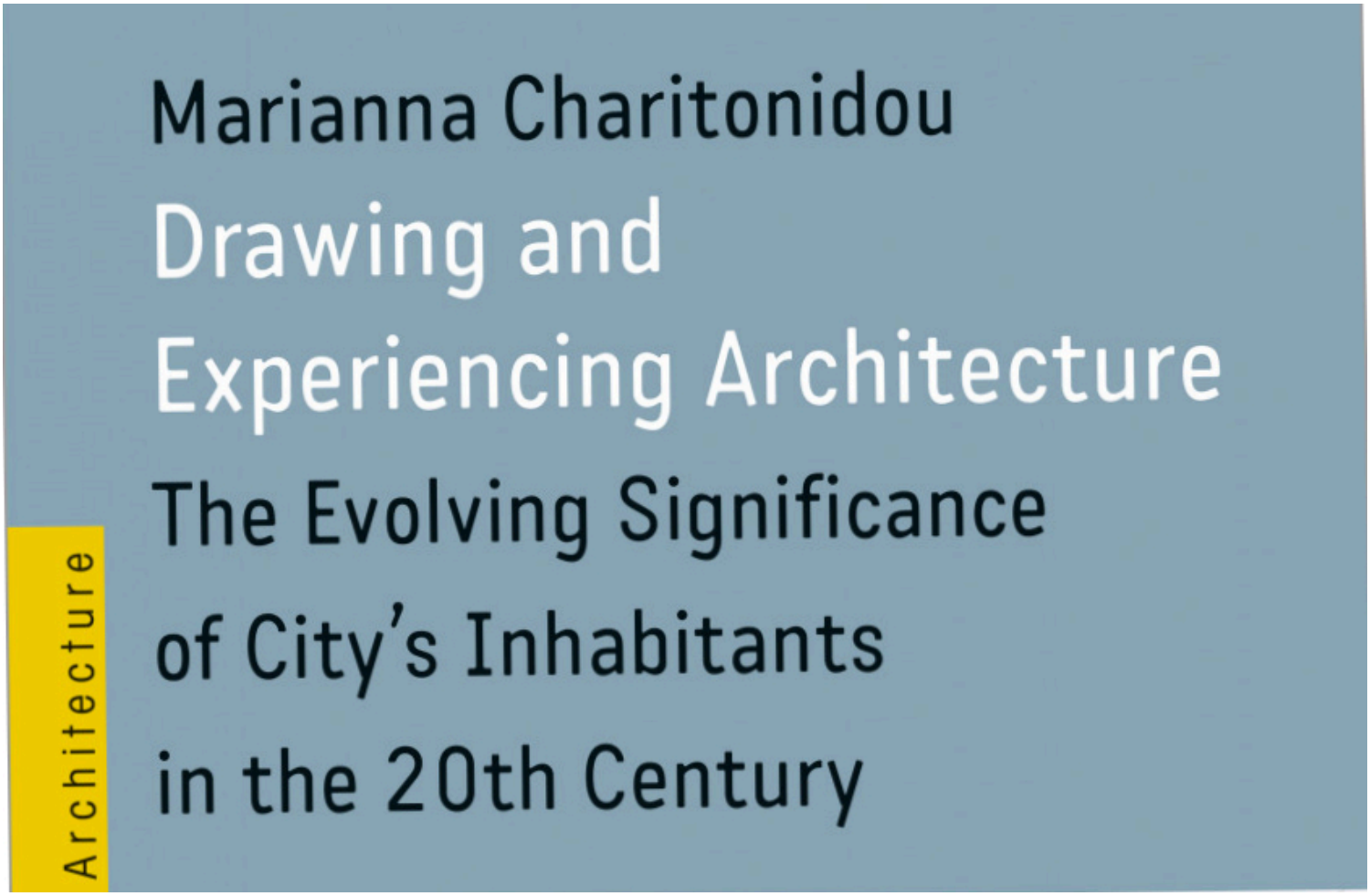
Archetype

Σχόλια για το βιβλίο της Μαριάννας Χαριτωνίδου "Σχεδιάζοντας και Βιώνοντας την Αρχιτεκτονική"

Αναστάσιος Κωτσιόπουλος - 01/02/2023

Στις 24 Ιανουαρίου 2023, έλαβε χώρα στο Αμφιθέατρο του Ινστιτούτου Γκαίτε στην Αθήνα εκδήλωση παρουσίασης του βιβλίου της Μαριάννας Χαριτωνίδου "Σχεδιάζοντας και Βιώνοντας την Αρχιτεκτονική" (Drawing and Experiencing Architecture). Για το βιβλίο μίλησαν ο Ανδρέας Γιακουμακάτος (Καθηγητής ΑΣΚΤ), ο Γεώργιος Ξηροπαΐδης (Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου), ο Κωνσταντίνος Μωραΐτης (Καθηγητής ΕΜΠ), ο Αναστάσιος Κωτσιόπουλος (Καθηγητής ΑΠΘ) και η συγγραφέας του βιβλίου Μαριάννα Χαριτωνίδου (Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια ΑΣΚΤ). Συντόνισε ο αρχισυντάκτης του ηλεκτρονικού περιοδικού Archetype, Μανώλης Οικονόμου.
Για να δείτε τις μαγνητοσκοπημένες ομιλίες της εκδήλωσης, μπορείτε να πατήσετε εδώ.

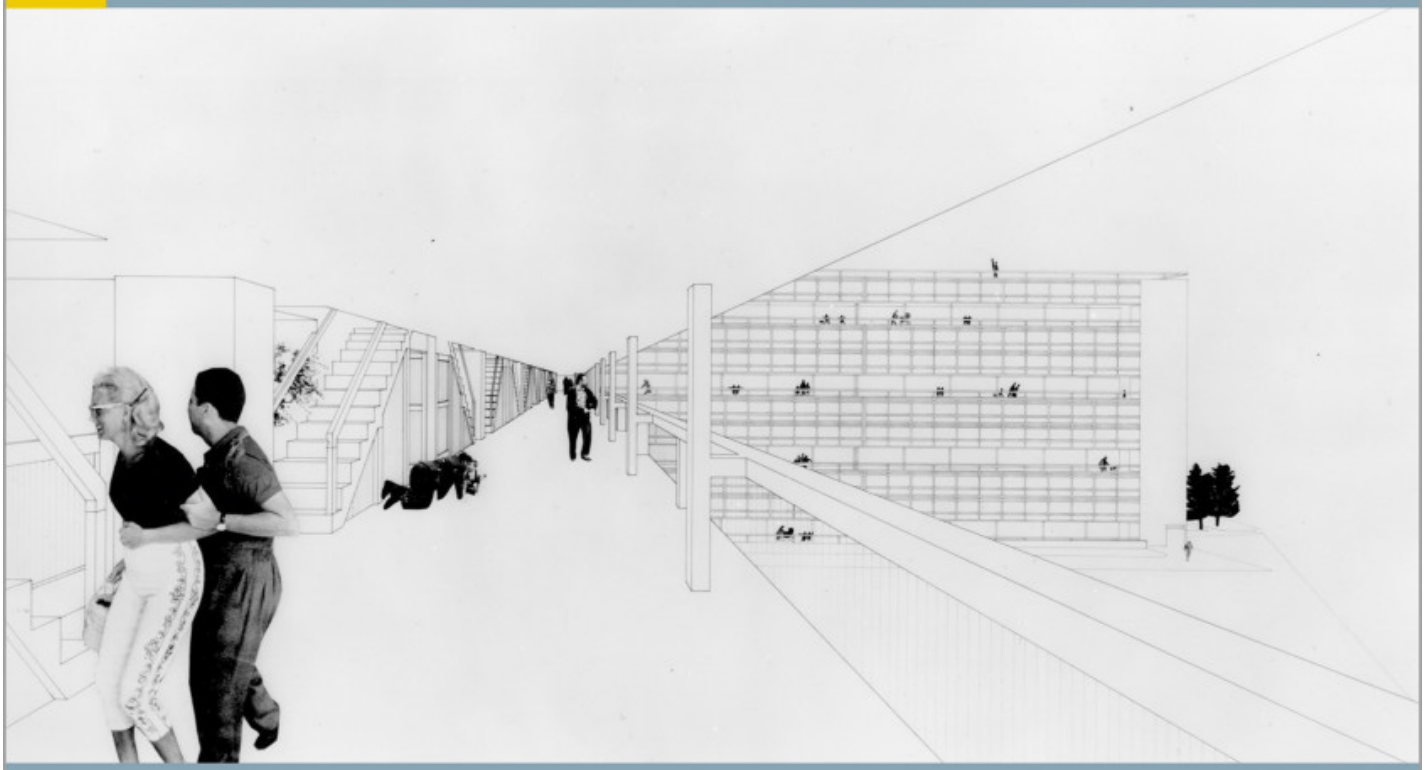
Ακολουθεί το κείμενο βιβλιοκρισίας του Αναστάσιου Κωτσιόπουλου για το βιβλίο:

Marianna Charitonidou

Drawing and Experiencing Architecture

The Evolving Significance of City's Inhabitants in the 20th Century

Architecture

[transcript]

Ευχαριστώ τη συγγραφέα για την ευγενική της πρόσκληση, όπως και το Ινστιτούτο Goethe, που μας φιλοξενεί. Έχουν ήδη ειπωθεί πολλά και σημαντικά από τους συναδέλφους και ελπίζω ότι δεν θα εξαντλήσω την υπομονή σας.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το ανά χείρας –ή ανά οθόνας– πόνημα είναι πολύ προσεγμένο, με πλούτο βιβλιογραφικού υλικού, που, εκτός των άλλων, αποκαλύπτει και τη νόμιμη φιλοδοξία της συγγραφέως να προβάλει το σκεπτικό της και να το θέσει προς συζήτηση.

Επί τη ευκαιρία, αξίζει να σημειώσουμε ότι η συνάντησή μας αυτή συνιστά ένα δείγμα των καιρών: μιλούμε ελληνικά, σε ένα γερμανικό πολιτιστικό ίδρυμα, για ένα βιβλίο γραμμένο στα αγγλικά, στηριγμένο και σε ελληνικές σπουδές, που εξεδόθη από έναν γερμανικό εκδοτικό οίκο.

Και μια και μιλούμε για τον εκδοτικό οίκο, ας σημειώσουμε τη σημασία του τίτλου του οίκου αυτού [transcript] για το συγκεκριμένο βιβλίο. Είναι ένα γεγονός, τυχαίο μεν, χαρακτηριστικό δε, καθώς το βιβλίο θα μπορούσε να θεωρηθεί ως μια μετάφραση [translation] ή ακόμη και μεταγραφή [transcript] των αρχιτεκτονικών πεπραγμένων ενός μέρους της αρχιτεκτονικής πρωτοπορίας του 20ού αιώνα, με φίλτρο τη μεθοδολογική και ορολογική προσέγγιση της συγγραφέως*.

Αυτή η μετάφραση ή μεταγραφή παράγει ένα εξαιρετικά πυκνό κείμενο, από το οποίο δεν λείπουν και οι φιλόδοξοι νεολογισμοί, αλλά από το οποίο επίσης δεν λείπει και κάποια αβεβαιότητα, προσόν βεβαίως ενός ερευνητή. Χαρακτηριστικά είναι άλλωστε τα “around” και ‘’towards’’ που η συγγραφέας χρησιμοποιεί τιτλοφορώντας την επεξεργασία και τεκμηρίωση ενός θέματος, αντί του ασφαλέστερου ‘’on’’.

Αποτέλεσμα της πυκνότητας του κειμένου είναι το ότι δεν είναι εύκολη η ανάγνωσή του για όποιον δεν είναι εις βάθος εξοικειωμένος με το έργο και τη σκέψη των πρωταγωνιστών της αρχιτεκτονικής, από τις αρχές του 20ού αιώνα μέχρι σήμερα. Το αντιστάθμισμα σε αυτή τη δυσκολία είναι ο πλούτος του υλικού και η επισήμανση ανεξερεύνητων πλευρών των έργων και της σκέψης των πρωταγωνιστών αυτών.

Μια αίσθηση της πορείας που διαγράφει η έρευνα της συγγραφέως, μπορεί να σχηματιστεί από μια σύνοψη των ενοτήτων του βιβλίου αλλά και μέσω του ίδιου του τίτλου του. Εκεί καταλαβαίνουμε ποιο είναι το βασικό πεδίο του ενδιαφέροντός της: κυρίως αναρωτιέται με ποιον τρόπο οι έννοιες του παρατηρητή και χρήστη της αρχιτεκτονικής μετασχηματίστηκαν κατά τον 20ό και τις αρχές του 21ου αιώνα, και το πώς σχετίζονται τα μέσα αναπαράστασης και το σχέδιο με τη σημασία που αποδίδεται στους χρήστες και το τελικό αρχιτεκτονικό προϊόν.

Αν κάνουμε ένα βήμα παρακάτω, θα μπορούσαμε να εντάξουμε τις ενότητες του βιβλίου σε ιστορικές ενότητες, όχι αυστηρά, σύμφωνα με τα φίλτρα της Χαριτωνίδου –όπου κάθε λέξη γνωστή ή καινοφανής έχει το νόημά της–, αλλά στις παραδοσιακές κατατάξεις που έχουμε συνηθίσει και οι οποίες στηρίζονται περισσότερο στα μορφολογικά, γεωμετρικά και στυλιστικά χαρακτηριστικά του αρχιτεκτονήματος και λιγότερο στο κοινωνικοπολιτικό υπόβαθρο και στη φύση των αναπαραστατικών μέσων της αρχιτεκτονικής, έννοιες δηλαδή που κατεξοχήν ενδιαφέρουν τη συγγραφέα. Έτσι διακρίνουμε:

- τους Le Corbusier, L. Mies van der Rohe, και Team 10, δηλαδή αυτούς που συνιστούν ένα σημαντικό μέρος της πρωτοπορίας και των εκδοχών του λειτουργισμού και του Μοντέρνου Κινήματος, που για τη συγγραφέα είναι -μεταξύ άλλων- η διαδικασία αποκρυστάλλωσης των σχεδιαστικών ιδεών, η πορεία από το πακετάρισμα των επί μέρους μερών στη διαδοχή γεγονότων, οι εξειδικεύσεις των οπτικών διαθέσιμων, το ενδιαφέρον για το απρόσωπο και το αυτόνομο άτομο,
- τον Aldo Rossi, με την αρχιτεκτονική της πόλης και τον ιταλικό νεορασιοναλισμό, που για τη συγγραφέα είναι -μεταξύ άλλων- τα δεδομένα της πόλης σαν αντικείμενα, η προτεραιότητα του παρατηρητή και οι οπτικές στρατηγικές,
- τους Δοξιάδη, Olivetti, Giancarlo De Carlo, με την κοινωνική και πολιτική διάσταση του σχεδιασμού και το πείραμα του συμμετοχικού σχεδιασμού, που για τη συγγραφέα είναι -μεταξύ άλλων- ο νέος ρόλος στον ανασχεδιασμό της σχέσης μεταξύ πολιτικής και πολεοδομίας και η ανάπτυξη και ευελιξία των αρχιτεκτονικών οργανισμών,
- την D. Scott-Brawn, με το μεταμοντέρνο και τον αμερικανικό νεορεαλισμό, που για τη συγγραφέα είναι -μεταξύ άλλων- η κοινωνιο-ανθρωπολογική προσέγγιση της αρχιτεκτονικής, και, τέλος,

- τον B. Tschumi, με το -μετά την αποδόμηση- νέο μοντέρνο, και τη δύναμη του κειμένου ή του προγράμματος, που για τη συγγραφέα είναι -μεταξύ άλλων- η αρχιτεκτονική ως εργαλείο κοινωνιο-πολιτισμικής αλλαγής.

Μέσα από την ευρηματική και ενίοτε εφευρετική χρήση της γλώσσας, θα διαπιστώσουμε ότι η Χαριτωνίδου επιχειρεί να μας δώσει μια νέα, πιο συνεκτική οπτική, μια οπτική που συνδέει το σχέδιο με την αρχιτεκτονική και αστική εμπειρία και, τελικώς, με τον χρήστη και την αυξανόμενη σημασία που του αποδίδεται.

Το ερώτημα είναι πόσο πειστική είναι αυτή η νέα οπτική. Εδώ, η συγγραφέας μάς φέρει ενώπιον ενός πλούσιου και, εν πολλοίς, πειστικού αποδεικτικού υλικού, που αξίζει τον κόπο κανείς να μελετήσει και να συζητήσει διεξοδικά, κάτι που προφανώς δεν μπορεί να γίνει στα χρονικά όρια μιας παρουσίασης όπως η σημερινή.

Η Χαριτωνίδου δεν επέλεξε τυχαία τις προσωπικότητες αυτές που, με το έργο και τις απόψεις τους, αποτελούν τις μελέτες περιπτώσεων της συγγραφέως. Το όλο εγχείρημά της μπορεί να σταδιοδρομήσει γενικότερα ως νέα ανάγνωση της αρχιτεκτονικής του 20ού αιώνα και μετά. Προσπαθεί να μας πείσει ευλόγως για τη δύναμη και την υπεροχή του σχεδίου (drawing) ως μέσου κατανόησης και σύνθεσης του χώρου: ενός εργαλείου που, όπως πρέπει να τονίσουμε, έχει περάσει πλέον στη ζώνη του κινδύνου.

Είναι νομίζω πολύ χρήσιμο το ότι τέτοια βιβλία μάς παραπέμπουν έστω και εμμέσως στο ένδοξο παρελθόν, τότε που η λειτουργία του αρχιτεκτονικού συντακτικού προκατασκεύαζε τις νοητικές εικόνες του χώρου δια της μεσολάβησης της χειρός και της εξασκημένης φαντασίας. Αυτό το παρελθόν, σε συνδυασμό με την αναπαραστατική δεξιότητα των πρωταγωνιστών του 20ού αιώνα, στοιχειοθέτησε τουλάχιστον μερικά από τα επιχειρήματα και τα συμπεράσματα του ανά χείρας βιβλίου, στο οποίο πάντως καλό θα ήταν να είχε προστεθεί ένα αυτόνομο κεφάλαιο συμπερασμάτων, ως απάντηση στα ζητήματα που θέτει η πυκνή εισαγωγή του βιβλίου. Εκτός αν έπεται και συνέχεια.

Το λέω αυτό περί συνέχειας, γιατί μου φαίνεται ότι, ιδιαίτερα με τις αναφορές της στον Le Corbusier («from architecture as clear syntax to architecture as succession of events»), εστιάζει το ενδιαφέρον της στην κατανόηση της αρχιτεκτονικής ως επιτελεστικής ή παραστατικής τέχνης (performing art) αλλά και στην κατανόηση της γλωσσικής αναλογίας της αρχιτεκτονικής.

Στην αρχιτεκτονική σκηνή του αιώνα που διανύουμε, δεν είναι εύκολο να προδικάσει κανείς ποια θα είναι η φύση συμπερασμάτων όπως αυτά που περιέχονται στο ανά χείρας πόνημα, πέραν της ιστοριογραφικής τους αξίας. Παρά την ανθεκτικότητα που εμφανίζουν ακόμη εργαλεία και συμπεριφορές, όπως η περιεκτικότητα της κεντρικής ιδέας, η δυναμική κατανόηση του χώρου και η προσωπική γραφή, υποψιάζομαι ότι οι πρωταγωνιστές του σχεδιασμού δεν είναι όπως ήταν λίγες δεκαετίες νωρίτερα και ότι δεν συνθέτουν με τον ίδιο τρόπο. Έχουμε πλέον μπροστά μας πολύπλοκα συστήματα αρχιτεκτονικής παραγωγής, αρθρωμένα κατ' ανάγκην με βιομηχανική τάξη, όπου οι ειδικότητες των συνεργαζομένων πολλαπλασιάζονται, όπου τα δομικά υλικά συγκροτούν πλέον έναν ωκεανό δυνατοτήτων και όπου η αναπαράσταση, με τις τρομακτικές δυνατότητές της, οδεύει προς μια ακριβή προκατασκευή της μελλούσης πραγματικότητας αλλά και προς την αναπαραγωγή πιστών ή μη αντιγράφων των ευρέως διαδεδομένων προτύπων. Και το κάνει αυτό χωρίς την ποιητική του αρχιτεκτονικού σχεδίου, την ποιητική δηλαδή που παρήγαν και εξέφραζαν εργαλεία όπως το μολύβι, ο ραπιδογράφος, το διαφανές χαρτί και κυρίως το ελεύθερο χέρι του δημιουργού. Εις αντάλλαγμα έρχεται η ταχύτητα, η ευκολία πολλαπλής ανάγνωσης του χώρου αλλά και οι εξελισσόμενες δυνατότητες σχεδιαστικών μηχανών και προγραμμάτων που ακόμη δεν φανταζόμαστε.

Έτσι, και για έναν λόγο παραπάνω, για να συνεχίσουμε δηλαδή να γεφυρώνουμε, όποτε και όσο μπορούμε, αυτές τις εποχές, εύχομαι στο βιβλίο να είναι καλοτάξιδο, τόσο στην Ελλάδα όσο και στις απέραντες εκτάσεις του πλανήτη που ορίζονται από τη χρήση της αγγλικής γλώσσας.

Ευχαριστώ για την προσοχή σας.

*Ένα παράδειγμα διάκρισης μεταξύ transcription και translation στη γλώσσα: μεταγραφή (transcription) είναι η μετατροπή ενός ήχου σε γραπτό κείμενο, ενώ μετάφραση (translation) είναι η μετατροπή ενός κειμένου σε άλλη γλώσσα, χωρίς να αλλάξει το νόημα. Προφανώς, μετάφραση και μεταγραφή μπορεί να συνυπάρχουν με ποικίλους τρόπους.

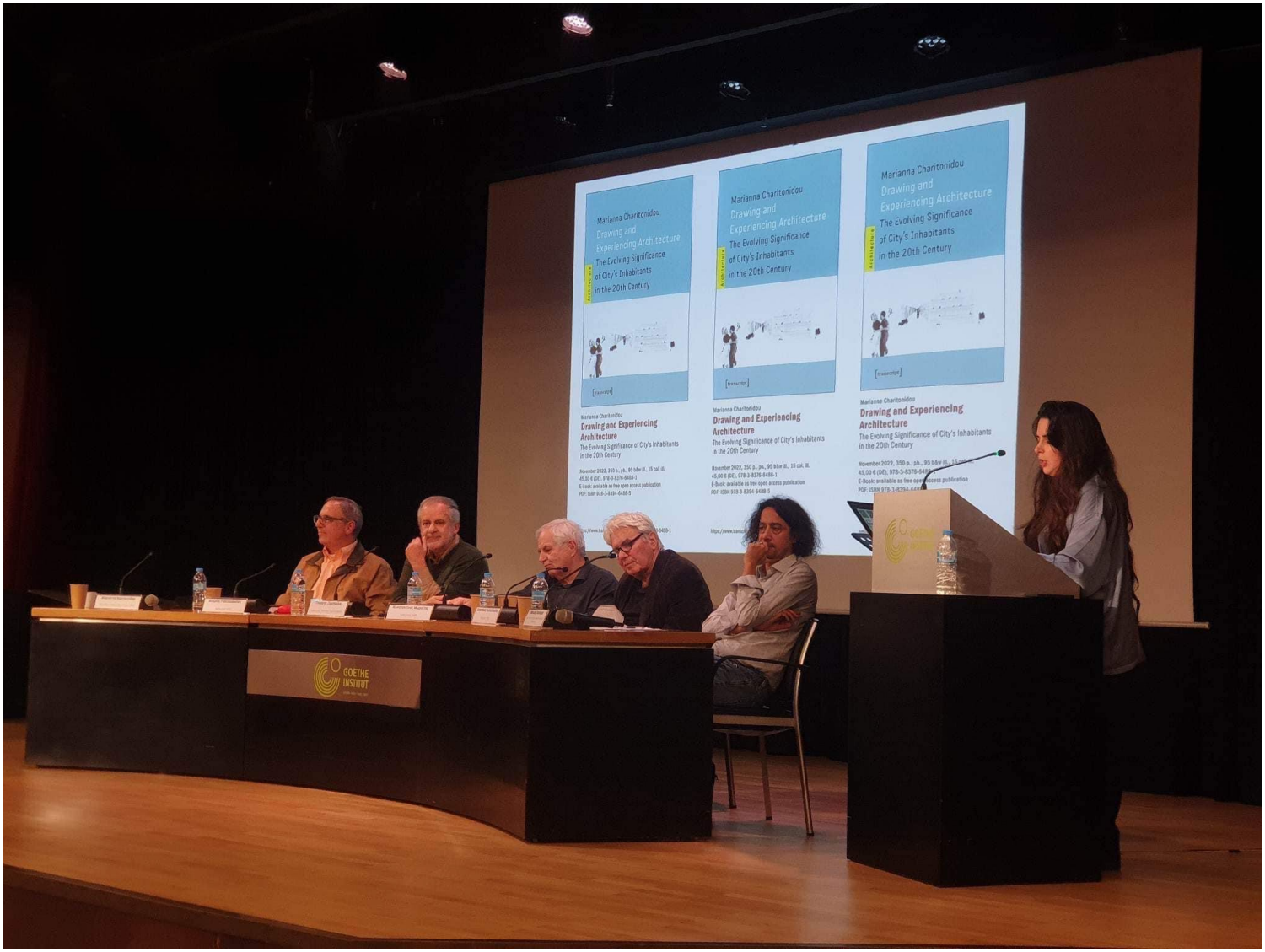

Marianna Charitonidou
Drawing and
Experiencing Architecture
The Evolving Significance
of City's Inhabitants
in the 20th Century
Architecture
transcript
24 Ιανουαρίου 2023
18:00 στο Αμφιθέατρο του Goethe-Institut Athen
Ομήρου 14-16 10672 Αθήνα
ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ
ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΣΧΕΔΙΑΖΟΝΤΑΣ ΚΑΙ ΒΙΩΝΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ
ΤΗΣ ΜΑΡΙΑΝΝΑΣ ΧΑΡΙΤΩΝΙΔΟΥ
18:00 - 18:10 Χορηγούς Μακάλης Οικονόμου (Αρχιτεκτόνισσες Architetyke)
18:10 - 18:30 Ανδρέας Γιακουμάκης (Καθηγητής ΑΣΚΤ)
18:30 - 18:50 Γιώργος Στρατηγάδης (Καθηγητής Πανεπιστημίου)
18:50 - 19:10 Κώστας Μωραΐτης (Καθηγητής ΕΜΠ)
19:10 - 19:30 Αναστάσιος Κωτσόπουλος (Καθηγητής ΑΠΘ)
19:30 - 19:50 Μαριάννα Χαριτωνίδου (Μεταδιδάκτορική Ερευνήτρια ΑΣΚΤ)
19:50 - 20:10 Συζήτηση
20:10 Wine-station στο Φουαγέ του Goethe-Institut Athen
Marianna Charitonidou, Drawing and Experiencing Architecture: The Evolving Significance of City's Inhabitants in the 20th Century (Bielefeld: Transcript Verlag, 2022), doi: https://doi.org/10.1515/9783839464885
ISBN 978-3-8394-6488-5
350 σελίδες 95 μαυρόασπρες εικόνες 15 έγχρωμες εικόνες
* Για παραγγελίες του βιβλίου: https://www.transcript-publishing.com
GOETHE
INSTITUT

Drawing and
Experiencing Architecture

Δακτορική Ερευνήτρια ΑΣΚΤ)
stitut Athen
riencing Architecture: The
in the 20th Century (Biele-
oi.org/10.1515/9783839464885
15 έγχρωμες εικόνες
w.transcript-publishing.com
rchetype.gr
ARCHEARCH.gr
Αναστάσιος Κωτσιόπουλος

Marianna Charitonidou
Drawing and
Experiencing Architecture
The Evolving Significance
of City's Inhabitants
in the 20th Century
Architecture
Μαριάννα Χαριτωνίδου
Ανδρέας Γιακουμάκατος
Γεώργιος Ζηρεπαΐδης

s Inhabitants
20th Century
18:50 - 19:10
19:10 - 19:30
19:30 - 19:50
19:50 - 20:10 Συζήτηση
20:10 Wine-station στο Φουαγιέ
Marianna Charitonidou, Draw
Evolving Significance of City
feld: Transcript Verlag, 2022)
ISBN 978-3-8394-6488-5
350 σελίδες
95 μαυρόασ
Κωνσταντίνος Μωραΐτης
GOETHE
INSTITUT

Marianna Charitonidou
Drawing and Experiencing Architecture
The Evolving Significance of City's Inhabitants in the 20th Century
[transcript]
Marianna Charitonidou
Drawing and Experiencing Architecture
The Evolving Significance of City's Inhabitants in the 20th Century
[transcript]
Marianna Charitonidou
Drawing and Experiencing Architecture
The Evolving Significance of City's Inhabitants in the 20th Century
[manuscript]
GOETHE INSTITUT